

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Tunisien – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019

I. SAMMANFATTNING

Tunisien har sedan revolutionen 2011 gjort betydande demokratiska landvinningar men det kvarstår alltjämt utmaningar vad gäller situationen för de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer. En positiv utveckling går att skönja i frågor rörande yttrandefrihet, civilsamhällets roll, politiska partier och jämställdhet. Fria och rättvisa parlamentsval hölls 2014, följt av kommunalval 2018. En central utmaning är att genomföra konstitutionen från 2014 genom lagändringar och inrättande av nya organ för att stärka rättsstaten och demokratin. Detta gäller exempelvis instiftandet av en konstitutionsdomstol.

Utvecklingen i Tunisien påverkas av de politiska och sociala spänningarna i Nordafrika och Mellanöstern. Situationen i Libyen har ökat instabiliteten och förhöjt terrorhotet. Tuniens demokratiska framsteg har inte åtföljts av sociala och ekonomiska förbättringar, vilket har lett till besvikelse och missnöje. Arbetslösheten bland unga är hög och det finns stora skillnader i levnadsstandard mellan kust och de inre delarna av landet.

Även om Tunisien kännetecknas av en positiv samhällsutveckling finns det eftersatta områden vad gäller respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna. Rättsväsendet är inte fullt ut självständigt.

Antiterrorismlagar ger staten omfattande befogenheter att inskränka individers rätt till privatliv och rörelsefrihet. Fördröjningen av instiftandet av konstitutionsdomstolen ger upphov till konflikter mellan

konstitutionens långtgående fri- och rättigheter och äldre lagstiftning, konflikter som domstolen är ämnad att lösa.

Minoriteter tillhör de mest marginaliserade grupperna i samhället vad gäller diskriminering. Det gäller främst mörkhyade personer, judar och hbtq-personer. Även om Tunisien i ett regionalt perspektiv kommit långt vad gäller kvinnors rättigheter, diskrimineras kvinnor i olika sammanhang.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Den tunisiska konstitutionen från 2014 föreskriver att domstolarna ska vara oberoende från den lagstiftande och verkställande makten. I princip är domstolarna självständiga, men det förekommer uppgifter om påtryckningar, korrupktion och politisering av domare. Det är dock mycket svårt att avgöra om eller i vilken utsträckning uppgifterna stämmer.

Tunisiens domstolssystem delas upp i allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. De allmänna domstolarna dömer i civil- och brottsmål, där instansordningen utgörs av en första instans, en appellationsinstans samt en kassationsdomstol. Medan de två första instanserna klarlägger fakta och dömer i sakfrågor, utreder kassationsdomstolen enbart huruvida domslutet fattats i enlighet med gällande rätt. Kassationsdomstolens roll är att säkerställa en enhetlig rättstillämpning och dess domslut har prejudicerande verkan. Förvaltningsdomstolarna utgörs dels av revisionsdomstolen och dels av de administrativa domstolarna. Instanssystemet i den administrativa domstolen är detsamma som i de allmänna domstolarna. Den administrativa domstolens uppgift är tudelad; den dömer i tvister mellan enskilda och staten och har även en rådgivande roll vid framtagandet av lagstiftning. Under 2018 inleddes en decentraliseringsprocess av den administrativa domstolen, som tidigare bara fanns i Tunis, med följd att administrativa domstolar i första instans inrättades i tolv olika regioner.

Le Conseil supérieur de la magistrature (CSM) är ett oberoende organ som utnämner domare och övervakar rättsväsendets verksamhet. Myndigheten ska i princip vara oberoende, men det har rapporterats om fall där

justitiedepartementet lagt sig i tillsättningen av tjänster, vilket lett till anklagelser om politisering.

Konstitutionen föreskriver fem oberoende instanser för att stärka demokratin; valmyndigheten (ISIE), myndigheten för audiovisuell media (HAICA), myndigheten för bekämpning av korruption (INLUCC), myndigheten för mänskliga rättigheter samt myndigheten för hållbar utveckling och framtida generationer. De tre förstnämnda instanserna har upprättats och fungerar enligt de flesta bedömare väl, men processen kantas av utmaningar. Enligt konstitutionen ska en konstitutionsdomstol upprättas, med rätt att pröva lagars förenlighet med grundlagen. En sådan domstol har inte funnits tidigare. Etableringen av konstitutionsdomstolen är dock föremål för utdragen parlamentarisk behandling, bland annat vad gäller utnämningen av domare.

Presidenten har möjlighet att benåda fångar, vilket brukar ske i samband med nationella högtidsdagar. Ingen särskild grupp i samhället är favoriserad. Regeringen har som uttalat mål att stärka och reformera rättsstaten och konsolidera rättsstatliga principer, men mycket reformarbete återstår. Det finns alltså företeelser som kan förknippas med det gamla auktoritära styret som hämmar reformtakten. Exempel på detta är omfattande byråkrati, polisbrutalitet och korruption. Bristen på finansiella medel och politisk inblandning underminerar tillsynsorganens oberoende.

Tunisien rankas på plats 73 av 180 i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption. I *World Justice Projects* rättstatsindex återfinns landet på plats 61 av 126 rankade länder.

Rättssäkerhet

Alla personer som häktas har rätt till en offentlig försvarare. Huvudregeln är att rättegångar ska vara öppna för allmänheten, med undantag för exempelvis vissa familjerättsliga tvister och rättegångar där minderåriga står åtalade för brott. Militärdomstolar prövar fall som rör militär personal eller civila som anklagas för vad som definieras som brott mot den nationella säkerheten. Dessa rättegångar sker som huvudregel bakom

stängda dörrar. Den som står åtalad i militärdomstol åtnjuter samma rättighetsgarantier som den som står åtalad i allmän domstol.

Enskilda har generellt tillgång till rättslig prövning av beslut som påverkar deras rättsställning. Det gäller även näringslivet beträffande tillstånd, upphandlingar och konkurrensfrågor. Samtidigt råder betydande problem med korruption inom flera institutioner och det är långa köer till domstolarna, vilket medför långa häktningstider. Häkten och fängelser är överbelagda.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Under den tidigare presidenten Ben Alis tid som president var straffriheten utbredd. I revolutionens kölvatten upprättades en oberoende sanningskommission, *L'Instance Vérité et Dignité* (IVD), som mellan 2014 och 2018 kartlade kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna som begicks av den tunisiska staten mellan 1955 och 2013. Det övergripande syftet med kommissionens mandat har varit att säkerställa Tuniens övergång från diktatur till rättsstat genom att fastställa och utkräva ansvar och på så sätt ge offren upprättelse. IVD har under sin mandatperiod mottagit tiotusentals anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna, varav ett trettiotal fall har anhängiggjorts vid domstol. Som ett led i utredningen hölls uppmärksammade tv-sända utfrågningar med offren för kränkningarna. Regeringen har vid flertalet tillfällen försökt begränsa kommissionens mandat och det har funnits en ovilja bland myndigheter att samarbeta. Civilsamhällesorganisationer rapporterar om fall där polis förhindrat rättegångar där anställda stått anklagade för brott. Civilsamhällesorganisationer har gjort viktiga bidrag såsom underlag till kommissionens slutrapport.

Parlamentsledamöter åtnjuter immunitet vad gäller handlingar och uttalanden som faller inom deras parlamentariska uppdrag. I praktiken råder en betydande straffrihet för poliser som begår brott i tjänsten, till exempel misshandel.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Tunisien är en konstitutionell republik med presidenten som statsöverhuvud. President- och parlamentsval äger rum vid olika datum vart femte år. Parlamentet har den lagstiftande makten. Presidenten och regeringen, som leds av regeringschefen, delar den verkställande makten. Den nya konstitutionen har minskat presidentens makt till förmån för parlamentet. Presidenten styr över utrikes- och säkerhetspolitiken och kan kalla till samt leda regeringssammanträden. Presidenten utser regeringsbildare men denne kan endast avsättas av parlamentet.

President-, parlaments- och kommunalval (regionala beslutande församlingar har ännu inte skapats), men också val till andra församlingar som till exempel domar- och advokatkårerna, organiseras av den oberoende valmyndigheten ISIE. Valet som hölls 2014 beskrevs av EU och andra organisationer som fritt och rättvist. Tunisien saknar lagstiftning om en undre procentspärr för representation i parlamentet. Det finns därför ett stort antal partier i parlamentet och många parlamentariker har bytt partitillhörighet.

Polariseringen mellan sekulära politiska krafter och politisk islam har hanterats genom dialog och samarbete, vilket är en viktig förklaring till Tunisiens demokratiska framsteg. Andra förklaringar är det starka civilsamhället inklusive advokatsamfundet (*Ordre National des Avocats de Tunisie*), fackföreningar samt kvinnors förhållandevis starka ställning i samhället.

En viktig del i Tunisiens demokratiseringsprocess har varit decentraliseringen av den politiska makten. Det finns idag totalt 350 kommuner varav 85 har bildats efter revolutionen. Konstitutionen ger kommunerna ett långtgående självbestämmande.

Vallagen föreskriver att vallistorna till kommun- och parlamentsval ska vara jämställda, så att vartannat namn på partilistorna ska vara en man och vartannat namn en kvinna. Partierna kan däremot välja om det översta namnet ska vara en kvinna eller en man. 33,6 procent av parlamentets

nuvarande ledamöter är kvinnor. Av regeringens 29 ministrar är tre kvinnor. Som resultat av de historiska kommunvalen som hölls i maj 2018 har Tunisien 70 kvinnliga borgmästare, inklusive i Tunis, av omkring 300 kommuner. Av jämställdhetsskäl ska samtliga vice borgmästare vara av motsatt kön till borgmästarna.

Det civila samhällets utrymme

Sedan revolutionen 2011 har det funnits ett starkt civilsamhälle och en hög grad av yttrande-, förenings- och mötesfrihet. Civilsamhället deltar mycket aktivt i samhällsdebatten och bjuds in till samråd av regeringen. Civilsamhällesorganisationer uppger däremot att de upplever ett hårdare klimat sedan terrorattackerna 2015. Regeringen har sedan 2015 stiftat flera lagar för att få bukt med penningtvätt och terrorfinansierade organisationer. Flera civilsamhällesorganisationer upplever dessa som inskränkningar i föreningsfriheten.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Förhållandena på anstalter och fängelser är undermåliga. Många fängelser är överbelagda, underbemannade och saknar nödvändig infrastruktur. Ungefär 22 500 personer satt fängslade 2018. Av 27 anstalter finns endast en specifik för kvinnor.

Tortyr är förbjudet enligt tunisisk lag. *Amnesty* rapporterar dock om att tortyr och annan fysisk kränkande behandling förekommer, inte minst på polisstationerna. Hbtq-personer och personer misstänkta för terroristbrott är särskilt utsatta.

Dödsstraff

Det råder ett inofficiellt moratorium avseende dödsstraff sedan 1991. Detta moratorium innebär att dödsstraff kan utdömas, men verkställs inte. Kommissionen för fri- och rättigheter, som tillsattes av presidenten, föreslog 2018 att dödsstraffet skulle avskaffas. Det politiska intresset för en sådan lagändring är dock svagt. Det finns ännu inget lagförslag om ett

sådant förbud. Dödsstraff finns med på straffskalan för brott mot den nationella säkerheten, mord, attentat mot statschefen och landsförräderi.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konstitutionen försäkrar rörelsefrihet. Enligt tunisisk lag är godtyckliga frihetsberövanden olagliga. En person som har gripits ska informeras om sina rättigheter och grunderna för gripandet. Polisen kan hålla en person i förvar i högst 48 timmar i samband med gripandet innan beslut om anhållande ska fattas av åklagare.

Det undantagstillstånd som råder sedan 2015 ger de tunisiska myndigheterna omfattande möjligheter att begränsa personers rörelsefrihet. Det presidentdekret som undantagstillståndet grundar sig på föreskriver bland annat att husarrest och inrese- samt utreseförbud kan föreläggas personer som misstänks för att ha begått terrorbrott eller misstänks planera ett terrorbrott. Bevisröskeln är således låg.

Organisationer har rapporterat om grundlösa gripanden av terrorismisstänkta och att polisen trakasserat de misstänkta anhöriga. En person misstänkt för terrorbrott får anhållas i högst 15 dagar utan häktningsförhandling.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande-, press och informationsfrihet är grundlagsstadgade friheter. Sedan revolutionen har det rått ett öppet klimat där media har kunnat verka fritt, med vissa undantag. Ett oberoende organ, HAICA, har i enlighet med konstitutionen upprättats för att säkra yttrande- och pressfrihet i radio och tv.

Även om konstitutionen föreskriver en långtgående yttrande-, press- och informationsfrihet är äldre lagstiftning fortfarande i bruk, vilket leder till osäkerhet vad gäller yttrandefrihetens gränser i landet. Den äldre lagstiftningen kriminaliserar exempelvis att öppet kritisera eller uttrycka sig nedlåtande om militär och polis. Det har förekommit flera fall sedan konstitutionen antogs 2014 där personer dömts till fängelse och böter för sådana förseelser.

Internet är fritt från censur med undantag för webbsidor kopplade till terrororganisationer som staten aktivt censurerar. Organisationer har rapporterat om fall av förföljelse av journalister i landet och om bloggare som fängslats på juridiskt svaga grunder, något som har lett till ökad risk för självcensur.

Ett exempel på att censur förekommer i praktiken är ett fall från 2019 där en undersökningsdomare förbjöd sändningen av ett tv-reportage om en skandal på ett statligt sjukhus. Fallet visar att myndigheterna inte alltid respekterar den lagenliga instansordningen, enligt vilken det oberoende organet HAICA utgör första instans i frågor om medialt innehåll. Civilsamhällesorganisationer uppger att det sedan revolutionen har förekommit en handfull fall där myndigheter har censurerat media. Däremot är fallet från 2019 det första efter revolutionen där en myndighet beslutat om ett sändningsförbud för ett journalistiskt reportage.

Konstitutionen föreskriver att enskilda har rätt att ta del av offentliga handlingar. En lag antagen 2016 konsoliderar denna rättighet och föreskriver en omfattande rätt för var och en att ta del av allmänna handlingar. Skyldigheten gäller samtliga myndigheter, offentliga institutioner och offentligt finansierade organ, med undantag för bland annat försvars- och utrikessekretess. Myndigheten för tillgängliggörande av information (INAI) är en oberoende kommission som har i uppgift att säkerställa att denna lagstiftning följs i praktiken. I de fall en enskilds begäran av en allmän handling inte har besvarats eller fått avslag av en myndighet, kan denne klaga till INAI.

Tunisien rankas på plats 72 av 178 länder på *Reportrar utan gränsers* pressfrihetsindex 2019.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Konstitutionen garanterar friheten att etablera politiska partier, fackföreningar och andra föreningar under förutsättning att de uppfyller konstitutionens krav på ekonomisk transparens och nolltolerans mot våld. Vidare garanteras även mötes- och demonstrationsfrihet. Dessa friheter respekteras i huvudsak. Det finns undantag, där fredliga

manifestationer mötts av våld från ordningsmakten. Ett uppmärksammat fall från 2018 är en demonstration för sociala och ekonomiska rättigheter. Våren 2019 stoppade polisen en stödmanifestation för demonstranterna i Algeriet som hölls framför den algeriska ambassaden.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen anger att islam är statsreligionen, men att religionsfrihet råder. Konstitutionen slår fast att staten fungerar som en väktare över religionen och att landets president måste vara muslim.

Omkring 99 procent av landets befolkning är sunnimuslimer. Den kvarvarande procenten består av kristna, judar och shiamuslimer. Det finns ingen statistik på hur stor del av befolkningen som är ateister.

Islam är den religion som premieras av staten. Staten subventionerar moskéer, tillsätter imamer och betalar imamernas löner. Efter terrorattackerna under 2015 stängde staten ett 80-tal moskéer med hänvisning till att imamer i dessa moskéer anklagats för att predika extremistiska värderingar.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Tunisien har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner.

Enligt konstitutionen har alla människor rätt att organisera sig fackligt på arbetsplatsen och att strejka. Vissa fackföreningar spelar en viktig roll, även politiskt, vilket även gäller arbetsgivarföreningar.

Diskriminering på arbetsmarknaden är formellt förbjudet. Det förekommer dock att hushållsanställda och byggnadsarbetare, däribland migranter, utnyttjas. Den informella ekonomiska sektorn är mycket utbredd. Mörkertalet vad gäller arbetsrelaterade olyckor är stort.

Enligt konstitutionen ska kvinnor och män ha lika lön för lika arbete, en målsättning som dock inte uppnås. Sysselsättningsgraden bland kvinnor är alltför låg. År 2017 uppgick sysselsättningsgraden bland kvinnor till

28,7 procent vilket kan jämföras med sysselsättningsgraden bland män som uppgick till 71,3 procent, enligt den statistiska centralbyrån för kvinnofrågor i Tunisien (CREDIF).

Kvinnor som arbetar i jordbrukssektorn är en särskilt utsatt grupp. Regeringen har tagit initiativ till att stärka gruppens ställning, bland annat genom en reformering av socialförsäkringssystemet. Media har återkommande rapporterat om arbetstransportrelaterade olyckor på landsbygden. I många fall har kvinnor skadats i dessa händelser.

Det är förbjudet för barn under 16 år att förvärvsarbeta. Det finns dock lagreglerade undantag som tillåter barn mellan 13 och 16 år att utföra lärlingsarbete och enklare arbete inom jordbrukssektorn. Lagen föreskriver höga straff för personer som bryter mot reglerna om barnarbete och tvångsarbete. Det förekommer att barn ägnar sig åt tiggeri och används mer som arbetskraft än som lärlingar i handelssektorn och i jordbruket.

Tiden efter revolutionen har präglats av hög arbetslöshet och en stagnerande arbetsmarknad. Sedan 2016 har den ekonomiska tillväxten ökat något men tillväxttakten är fortsatt blygsam. Två förklaringar till detta är en kostsam och ineffektiv offentlig sektor samt att resultatet av det pågående reformarbetet ännu inte möjliggjort en marknad med fri konkurrens för företagen. Det finns också starka protektionistiska krafter i det tunisiska samhället, som inte uppmuntrar skapande av nya arbetstillfällen.

Det råder stora regionala skillnader vad gäller tillväxt och sysselsättningsgrad. Kuststäderna är generellt sett välutvecklade medan de inre delarna av landet är mer eftersatta. Arbetslösheten är 15,2 procent. Bland unga vuxna uppgår arbetslösheten till 35,8 procent. Arbetslösheten är högre i de inre delarna av landet än i kuststäderna.

I *International Trade Union Confederation:s Global Rights Index* placeras Tunisien inom den näst lägsta kategorin, fyra av fem, i deras bedömning av respekten för arbetares rättigheter.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Enligt statistik från Världshälsoorganisationen (WHO) från år 2016 var medellivslängden i Tunisien 74 år för män och 78 år för kvinnor. Tillgången till adekvat sjukvård är god men det finns stora regionala skillnader mellan de inre delarna av landet, där bristen på läkare och barnmorskor är mycket stor, och kuststäderna. I inlandet har det förekommit utbrott av mässling på grund av brist på vaccin på många orter, trots att det borde finnas att tillgå i hela landet. En hälsofara som påverkar livskvalitén är rökning. Nära hälften av alla män mellan 35 och 70 år röker dagligen. Bland kvinnor är övervikt en vanlig orsak till ohälsa. Runt 80 procent av alla kvinnor över 30 år lider av övervikt.

Socialförsäkringssystemet är uppbyggt på arbetsgivar- och arbetstagaravgifter. Förvärvsarbetare och pensionärer får således tillgång till avgiftsfri och subventionerad hälso- och sjukvård. De som är försäkrade har också rätt till sjukförsäkring för make/maka och barn. Arbetslösa, hushållsanställda och hantverkare som är egenföretagare med familjer saknar däremot tillgång till socialförsäkringssystemet men för dessa garanterar staten fri primärvård, akutsjukvård samt barn- och mödravård vid statliga sjukhus. Spädbarnsdödligheten är låg; 11,7 på 1000 födselar enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP.

Rätten till tillgång till preventivmedel och rätten till fri abort lagstodgades 1961 respektive 1973. Abortgränsen går vid tolv veckor. Abort är gratis och ska enligt lag utföras på kvinnans begäran utan tillståndskrav. Efter tolv veckor kan abort enbart utföras om kvinnans hälsa anses hotad eller om fostret uppvisar grava missbildningar. Familjeplaneringsrådgivning tillhandahålls av den allmänna sjukvården och vissa preventivmedel är subventionerade av staten. I de mer konservativa delarna av landet har det dock de senaste åren blivit svårare att få tillgång till preventivmedel och att få möjlighet att utföra abort.

Rätten till utbildning

Skolplikt gäller för alla barn mellan sex och 16 år. Grundskolan är statligt finansierad, tillgänglig för alla och studier till och med studentexamen är nästintill kostnadsfria. Möjlighet finns också för ekonomiskt utsatta

studenter att ansöka om studiestöd. I praktiken finns sedan Ben Alis tid vid makten dock två parallella statliga skolsystem: pilotskolor för de duktigare (och i praktiken ekonomiskt starkare) eleverna och vanliga skolor för de mindre duktiga. Reformen för att göra skolan mer jämlik för alla har inletts, men går mycket långsamt. Omkring 40 procent av de unga vidareutbildar sig på universitetsnivå.

Enligt FN:s kvinnoorganisation är 81 procent av männen respektive 71 procent av kvinnorna i Tunisien läs- och skrivkunniga. I landets inre delar är analfabetismen på sina håll så hög som 40 procent. Enligt UNDP har män över 25 år gått i snitt 7,2 år i skolan och kvinnor 6,4 år. På senare år har det rapporterats om att oroväckande många elever hoppar av grundskolan. Ett pilotprojekt för att ge unga en andra chans har inletts i samarbete med FN:s barnfond Unicef.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

I allmänhet råder god tillgång till mat, vatten, kläder och bostad. Den låga ekonomiska tillväxten och den stagnerande arbetsmarknaden har dock påverkat utvecklingen negativt. De södra, nordvästra och sydöstra regionerna är mer utsatta än kuststäderna. Många upplever att levnadsstandarden försämrats efter flera år av stigande inflation och höjda priser på basprodukter.

Enligt Världsbanken levde drygt 15 procent i Tunisien under fattigdomsgränsen år 2015. År 2017 placerade sig Tunisien på plats 95 av 189 länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Utifrån ett regionalt perspektiv har Tunisien kommit långt vad gäller jämställdhet och kvinnors rättigheter. I samband med självständighetsförklaringen 1956 avskaffades bland annat polygami, kvinnor fick rösträtt och rätt att begära skilsmässa. Statliga subventioner av preventivmedel infördes och familjeplaneringsrådgivning började tillhandahållas av den allmänna sjukvården, vilket bland annat möjliggjorde för kvinnor att förvärvsarbeta i allt större utsträckning.

Konstitutionen från 2014 stärker ytterligare skyddet för kvinnors rättigheter. Staten ska exempelvis aktivt arbeta för att nå en jämn könsfördelning i folkvalda församlingar. All könsdiskriminering är förbjuden. Kvinnor möter dock stereotypa könsnormer som hindrar ekonomiskt och politiskt deltagande. Diskriminerande lagstiftning är fortfarande i bruk. Ett exempel är arvslagstiftningen som föreskriver att en kvinna ärver hälften av vad en man ärver, om det inte upprättats ett testamente. Förslag om att reformera arvslagstiftningen har förekommit, men eftersom den ordningen föreskrivs i Koranen bedöms det svårt att få till stånd en ändring av lagen.

Flera tunisiska myndigheter, främst familjeministeriet, arbetar aktivt med att bekämpa övergrepp mot kvinnor.

Enligt flera undersökningar är det vanligt att kvinnor utsätts för våld och andra övergrepp, också inom familjen. År 2017 presenterade familjeministeriet en rapport som visade att mer än 50 procent av de tunisiska kvinnorna utsätts för våld. Samma år trädde en lag ikraft, vilken stadgar hur våld mot kvinnor ska bekämpas. Enligt denna lag ska bland annat en statlig myndighet upprättas med uppgift att övervaka och samordna arbetet med bekämpningen av våld mot kvinnor. Acceptansen i samhället, också bland kvinnor, av våld i hemmet är fortsatt hög. Generellt sett utdöms höga straff för våld eller sexuella övergrepp mot kvinnor utanför hemmet. Lagen kriminaliserar dock inte våldtäkt inom äktenskapet.

Arbetet med att reformera strafflagen för att stärka kvinnors rättsskydd är alltjämt pågående. År 2017 avskaffades en artikel i strafflagen som föreskrev att den person som våldtagit en flicka under 15 år kunde undslippa straff om förövaren gifte sig med brottsoffret.

Även andra lagar har antagits och reformerats för att stärka kvinnans ställning. Sedan 2017 kan utländska män som är gifta med tunisiska kvinnor erhålla tunisiskt medborgarskap, vilket tidigare bara var möjligt för utländska kvinnor gifta med tunisiska män. Samma år gavs tunisiska kvinnor rätten att gifta sig med icke-muslimska män, en begränsning som tunisiska män inte omfattats av.

Det finns betydande regionala skillnader i jämställdhet inom landet. På landsbygden i landets inre och södra delar råder en mer könsstereotyp bild av familjen, där mannen är familjens överhuvud och är underordnad. I städerna och vid kusten är jämställdheten mer utvecklad.

Prostitution är lagligt på licenserade bordeller där staten utövar viss kontroll, bland annat av hälsa. All prostitution som inte sker via en registrerad bordellverksamhet är straffbar. Efter revolutionen stängdes majoriteten av alla bordeller i Tunisien till följd av folkliga demonstrationer. Däremot finns uppgifter om att den illegala prostitutionen har ökat.

Barnets rättigheter

Sedan ratificeringen av barnkonventionen har det stiftats flera lagar i syfte att skydda barnets rättigheter. Enligt tunisisk lag är det förbjudet att misshandla barn, att överge barn och att sexuellt eller ekonomiskt utnyttja barn.

Minimiåldern för giftermål är 18 år för både pojkar och flickor, men undantag kan göras med båda vårdnadshavarnas godkännande. Sexuellt umgänge utanför äktenskapet är olagligt och som konsekvens av detta förekommer diskriminering vad gäller utomäktenskapliga barn i exempelvis arvsrättsliga frågor.

Landet har inga kända fall av sexturism, men det har under de senaste åren förekommit ett fåtal fall av barn som har sålt sexuella tjänster eller utnyttjats mer än tillfälligt.

Straffbarhetsåldern i Tunisien är 13 år.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Lagen kriminaliserar diskriminering på basis av etnicitet och förpliktigar staten att vidta förebyggande åtgärder för att eliminera all sorts diskriminering. Minoriteter, särskilt svarta tunisier och de subsahariska befolkningsgrupperna, diskrimineras på arbetsplatser och i skolväsendet,

på fastighetsmarknaden och i myndighetskontakter ofta till följd av fördomar mot personer av sub-sahariskt ursprung.

Tunisiens myndigheter och främst kuststäderna har historiskt präglats av starka sekulära inslag. Sedan revolutionen förekommer en ökad tolerans i samhället, med liberala strömningar jämte synliga religiösa yttringar i det offentliga rummet. De kristna och judiska minoriteterna respekteras överlag, men det finns en utbredd negativ uppfattning om judar bland tunisier.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Sexuella minoriteter är utsatta för diskriminering och övergrepp. Homosexuella handlingar är förbjudna enligt lag och kan ge upp till tre års fängelse. Vid misstanke om brott har det förekommit kränkande undersökningar, såsom påtvingade anala undersökningar och andra övergrepp.

Sedan 2011 har rörelser på sociala medier startats för att organisera hbtq-personer runt om i landet och för att upphäva lagen mot homosexuella handlingar. Civilsamhällesorganisationer rapporterar om omfattande övergrepp mot och kränkningar av hbtq-personers rättigheter, både i det vardagliga livet och i kontakten med myndigheter. Hbtq-personers rättigheter är följaktligen begränsade. Eftersom samkönade relationer är kriminaliserade finns det ingen tillförlitlig officiell statistik om diskriminering av hbtq-personer i arbetslivet eller vad avser tillgången till utbildning och sjukvård. Bilden är dock inte entydig. Samtidigt som det finns ett stigma mot hbtq-personer i det tunisiska samhället, finns det samtidigt en acceptans, om än av varierande grad i de olika delarna av landet.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Tunisiens konstitution garanterar rätten till asyl för politiska flyktingar. Landet har anslutit sig till Genèvekonventionen, men det finns ingen lagstiftning för detta eller ansvarig myndighet för att hantera flyktingar. I stället hänvisas flyktingar till FN:s flyktingorgan UNHCR. Den största gruppen flyktingar kommer från Syrien, följt av Elfenbenskusten, Eritrea

och Palestina. Antalet libyer ökar också i landet. 59 procent av alla flyktingar passerar Libyen innan de anländer till Tunisien.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt tunisisk lag är det förbjudet att diskriminera personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. De senaste åren har staten antagit reformer för att integrera personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. Exempelvis erbjuder staten skattelättnader för företag som anställer personer med fysiska funktionsnedsättningar. Lagen föreskriver att minst två procent av de anställda inom offentlig och privat sektor ska vara personer med funktionsnedsättning.

Civilsamhällesorganisationer menar dock att efterlevnaden är låg.

Det tunisiska socialdepartementet har till uppgift att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Departementet har sett till att uppskattningsvis 300 statliga skolor är anpassade för barn med funktionsnedsättning i Tunisien.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSSSTATENS PRINCIPER I TUNISIEN

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Tunisien. Sverige har ett utvecklingssamarbete med Tunisien med fokus på demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Det största projektet genomförs av *SKL International* och fokuserar på decentraliseringen. *International Legal Assistance Consortium* (ILAC) har sedan flera år samarbeten i landet, bland annat för att stärka förvaltningsdomstolarna. *Kvinna till Kvinna* liksom *Internationella institutet för demokrati och fria val* (IDEA) har ett regionalt kontor i Tunis.

År 2019 arrangerades *Tunis Forum on Gender Equality* med svenskt stöd. Forumet samlade över 600 deltagande från 80 länder.

Tunisien är, i ljuset av landets demokratiska framsteg det land i det södra grannskapet som får mest stöd av EU. Utöver ett omfattande budgetstöd och fördelaktiga lån har EU ett brett engagemang för att stärka myndigheterna och civilsamhället. Årliga dialoger om bland annat de mänskliga rättigheterna äger rum.

FN har sedan revolutionen 2011 en omfattande närvaro i landet med ett stort antal fackorgan representerade i Tunis. Den senaste granskningen i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) ägde rum 2017. Sverige rekommenderade Tunisien att stärka myndigheters självständighet samt att skärpa lagstiftningen om våld mot kvinnor, inklusive vad gäller våldtäkt inom äktenskapet, vilket accepterades av Tunisien. Vidare rekommenderade Sverige upphävande av kriminaliseringen av homosexuella handlingar, vilket Tunisien noterade. Tunisien samarbetar med FN:s specialrapportörer.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*) ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2011. Tunisien är inte part till det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1969. Tunisien är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, ICERD*) ratificerades år 1967.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against*

Women, CEDAW) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2008.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1988. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2011.

Konventionen om barnets rättigheter, (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1992. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003 respektive år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2008.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*, ICED) ratificerades år 2011.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1957. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) ratificerades år 2011.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights*, ACHPR), ratificerades år 1983. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades år 2018.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, ACRWC) undertecknades år 1995 men har inte ratificerats.

Arabiska stadgan för de mänskliga rättigheterna (*Arab Charter on Human Rights*, ACHR) undertecknades år 2004 men har inte ratificerats.